

H²MUN -² אומה

או"ם היסטורי - הרצליה 2010

איך החליט האו"ם על תכנית החלוקה?

תערוכה המתעדת

את ביקורה של ועדת אונסקו"פ בישראל

UNSCOP - United Nations Special Committee on Palestine,

אשר גיבשה את הנוסח הראשון

ל"תוכנית החלוקה"

של ארץ ישראל

בשנת 1947

מהי ועדת אונסקו"פ UNSCOP

United Nations Special Committee on Palestine

ב- 28 באפריל 1947, התכנסה עצרת האו"ם למושב מיוחד, בכדי לדון בשאלת ארץ ישראל. המושב כונס לבקשת ממשלת בריטניה, ותוצאתו המרכזית הייתה הקמת ועדת חקירה מיוחדת, שתחקור את סוגיית ארץ ישראל ותגיש המלצות בעניינה למושב העצרת הסדיר שיתכנס בספטמבר.

ועדת החקירה, שכונתה ועדת אונסקו"פ, מנתה אחד עשר חברים, נציגי מדינות חברות ניטרליות: הודו, אירן, קנדה, צ'כוסלובקיה, יוגוסלביה, פרו, אורוגוואי, הולנד, גואטמלה, שבדיה אוסטרליה. נציגי המעצמות, מדינות ערב ונציג בריטי לא היו ביניהם.

את חלק הארי של חקירתה ביצעה אונסקו"פ בארץ ישראל בין ה-15 ביוני ועד ה-20 ביולי. לאחר חקירות קצרות נוספות, בלבנון, בעבר הירדן ובמחנות העקורים באירופה, גיבשה הוועדה את מסקנותיה, והגישה ב-31 באוגוסט את המלצותיה לאו"ם.

כל חברי הוועדה התאחדו סביב ההמלצה, שהמנדט הבריטי צריך להסתיים וכי יושבי הארץ זכאים לעצמאות בהקדם האפשרי.

מעבר להסכמה זו נחלקו הדעות והועלו שתי הצעות מרכזיות: האחת, הקמת מדינה פדראלית בארץ ישראל, והשניה, הקמת שתי מדינות עצמאיות, יהודית וערבית, שיהיו קשורות ביניהן במערכת של איחוד כלכלי.

הרוב המוצק שהתאחד סביב עקרון החלוקה, נתן לרעיון תנופה וסלל את הדרך ל'החלטת החלוקה' אותה אמצה עצרת האו"ם ב-29 בנובמבר 1947. תוכנית החלוקה של האו"ם (החלטה 181), הכניסה אומנם בהמלצות אונסקו"פ מספר שינויים, אך אמצה את התשתית הרעיונית אותה עיצבה הוועדה.

מתוך: אונסקו"פ: ראשית מעורבותו של האו"ם בסכסוך הישראלי ערבי, עבודת הדוקטורט של אלעד בן דרור, אוניברסיטת בר אילן, 2003.

מהי הסימולציה?

סיפור עבודתה של ועדת אונסקו"פ כמעט איננו מוכר לאזרחי מדינת ישראל. **עיריית הרצליה** החליטה לקיים סימולציה של הוועדה בבתי הספר בעיר במסגרת אירועי 150 שנה להולדת חוזה המדינה, בנימין זאב הרצל.

בתכנית משתתפים **תלמידי בתי הספר העל יסודיים בהרצליה**. הם בחרו אילו מבין המדינות שהשתתפו בוועדה הם רוצים לייצג, חקרו במשך מספר חודשם את ההיסטוריה של פעילותה ואת עמדותיה הסופיות.

תלמידות **סמינר הקיבוצים**, בסיוע תלמידים אחרים מגלמות את תפקיד העדים שהופיעו בפני הוועדה בתהליך חקירתה. הן חקרו את סיפור העדים מהישוב היהודי, מהמדינות הערביות וממחנות העקורים ותעמודנה במבחן החקירה במהלך הסימולציה.

הסימולציה מתקיימת בשני ימי כנס בהם משחזרים התלמידים את ישיבות ועדת אונסקו"פ.

כל הפעילות בכנס – הנחייה, ניהול וייצוג המדינות נעשים על ידי התלמידים.

התכנית פותחה על ידי: **אוקי מרושק-קלארמן** מנהלת **מדרשת אדם**; ביחד עם **אביבה שולמן** יועצת תכנית הסימולציה של האו"ם בבית הספר האמריקאי; בליווי ייעוץ אקדמי של **ד"ר אלעד בן דור**, שכתב את עבודת הדוקטורט היחידה בארץ על נושא זה.

נציגי וועדת אונסקו"פ

וועדת אונסקו"פ מגיעה לארץ

15 ביוני 1947

הוועדה פעלה במשך
חודשיים וחצי החל מה-15
ביוני ועד 31 באוגוסט 1947.

החל מה-15 ביוני ועד 20
ביולי 1947 הוועדה ביקרה
בארץ.
היא פגשה את נציגי הממשל
הבריטי, את נציגי היישוב
היהודי על כל פלגיו, כולל
נציגי המחתרות ה'הגנה'
והאצ"ל.

במהלך שהותה ביקרה
במוסדות וביישובים יהודים
וערבים.

בין חברי וועדת אונסקו"פ היו:

אמיל סנדסטרום
A. E. Sandstroem

ד"ר חורחה גרסיה גרנדוס
Dr. Garcia Granados

מר נסרולה אנטזאם
Nasrollah Entezam

נשיא בית המשפט העליון של שוודיה, יו"ר הוועדה. מבין השבעה שתמכו בתכנית החלוקה לשתי מדינות עצמאיות עם מערכת כלכלית משותפת שהייתה אהודה על המנהיגות הציונית.

שגריר גואטמלה באו"ם וחבר בוועדה. היה בין השבעה שתמכו בתכנית החלוקה.

הנציג האירני היה בין שלושת התומכים בהמלצה להקמת מדינה דו-לאומית פדראלית שתהיה כפופה להחלטות הממשלה המרכזית. ההמלצה נדחתה ע"י היהודים והערבים.

יוסף רוס, אחד הקריקטוריסטים הפעילים ביותר בזמנו, תיעד את פעילותה של ועדת אונסקו"פ, והם משולבים בתערוכה זו. אנו מודים לבנו, יעקב רוס שאיפשר לנו להשתמש בתמונות אלו.

את עבודת הוועדה ליוו 200 עיתונאים מעשרים מדינות,
ביניהם נציגי סוכנויות ידיעות, מארה"ב, סין וישראל

מר ג'ורג' סימונאידס
(משמאל)
George Symeonides
קצין העיתונות מטעם
הוועדה.

ד"ר עזריאל
קרליבך (מימין)
עיתונאי
ופובליציסט
מישראל, עורכו
הראשון של
העיתון "ידיעות
אחרונות"
ומאוחר יותר
מייסדו ועורכו
הראשון של
העיתון "ידיעות
מעריב" (לימים
"מעריב").

מאנשי המזכירות ומנהלת הוועדה

ד"ר ראלף באנץ' Dr. R. J. Bunche

בשנת 1947 נתמנה
כעוזר לועדת אונסקו"פ
ולאחר מכן מונה
כמתווך בין מדינת
ישראל למדינות ערב
במלחמת העצמאות. ב-
1949 ניהל את המשא
ומתן בין נציגי ישראל
לנציגי מדינות ערב
ברודוס, שהביא לבסוף
לחתימת הסכמי
שביתת הנשק. זכה
להערכת שני הצדדים
ובשנת 1950 הוענק לו
פרס נובל לשלום.

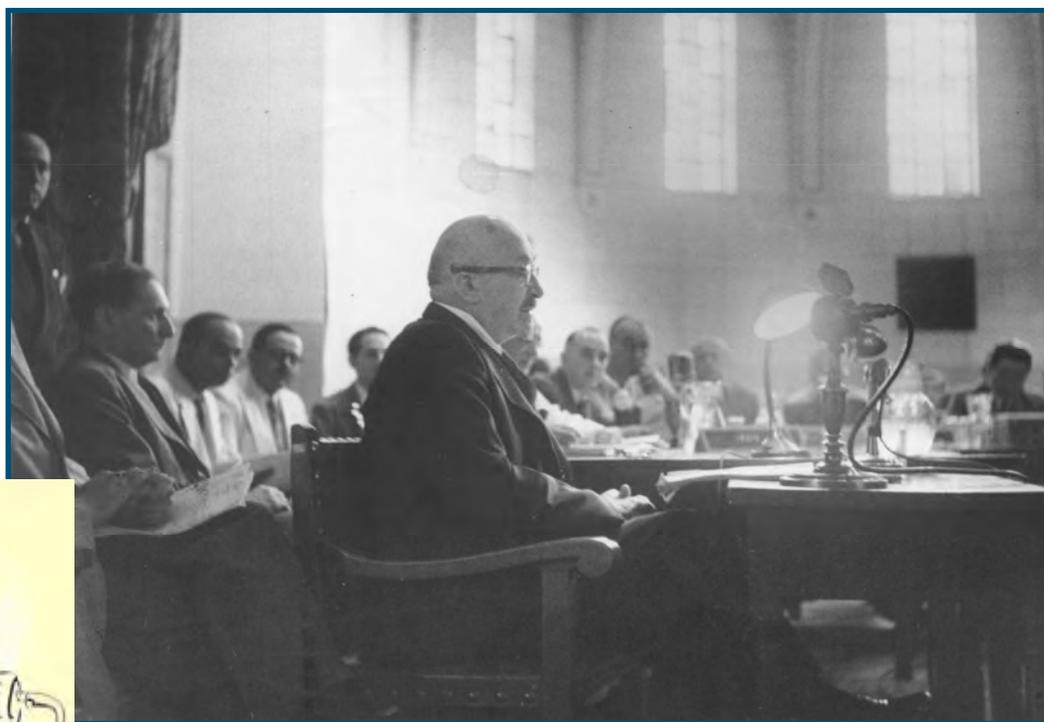

מר ברל קורלניק
Berl Coralnik
נציג סוכנות
הידיעות הסלובנית
STA - Slovenska
Tiskovna
Agencija

נציגי הישוב היהודי שהופיעו בפני הוועדה

הוועדה שמעה עדויות בארץ ישראל, אליה הגיעה ב-15 ביוני, במדינות האזור הערביות, בניו יורק וגם במחנות העקורים באירופה. הוועדה נפגשה בארץ עם נציגי היישוב היהודי, על פלגיו השונים. את הקשר היהודי עם הוועדה ריכז **ולטר איתן**. את הסוכנות היהודית ייצג **משה שרתוק (שרת)** אך גם מומחים שונים דוגמת **שמחה בלאס** אשר שכנעו את הוועדה ביכולת של היהודים לפתח את הארץ. הוועדה נפגשה גם עם נציגי האצ"ל, **מנחם בגין**, **שמואל כץ** ו**חיים לנדאו** שהיו אז במחתרת.

ד"ר חיים ויצמן

על רקע מדיניותה העוינת של הממשלה הבריטית כלפי היישוב, גייס ויצמן את דעת הקהל בארה"ב ופנה לנשיא ארה"ב, הארי טרומן, בבקשה להפעיל את השפעתו. מהלך זה הוביל בסופו של דבר לתמיכת ארצות הברית בתוכנית החלוקה שהציעה ועדת אונסקו"פ.

בן גוריון מופיע בפני הועדה

דוד בן גוריון
יו"ר הסוכנות היהודית דאז, הוביל את המוסדות הרשמיים של היישוב ושל התנועה הציונית במאבק למען קבלת תוכנית החלוקה של ארץ ישראל לשתי מדינות – יהודית וערבית על ידי האו"ם (המלצת ועדת אונסקו"פ והחלטת העצרת הכללית ב-כ"ט בנובמבר 1947).

משה שרתוק (שרת) מופיע בפני הועדה

משה שרתוק (שרת)
ראש המחלקה המדינית של הסוכנות
היהודית דאז, ייצג את עמדת הנהגת
היישוב בוועדות החקירה השונות
לענייני ארץ ישראל, כולל בוועדת
אונסקו"פ, ופעל רבות באו"ם לאישור
תוכנית החלוקה, שהתקבלה בכ"ט
בנובמבר 1947.

דברי אבא אבן על חשיבות הוועדה

אבא אבן, ששימש כקצין הקישור בין הוועדה לסוכנות היהודית, ביקש במסגרת ראיון שנתן לפני שנים לסיים בדברים אלו:

"יש לי הערה כללית, בתודעה ההיסטורית, של העם הישראלי לא מייחסים משקל מספיק לאונסקו"פ.

הנושא של העצרת דרמטי מאוד - זרקורים ומיקרופונים מכל העולם והדים עצומים - אבל לא היינו מצליחים בכ"ט בנובמבר 1947 אילו נכשלנו באונסקו"פ, שהרי על מה הסתמכנו (בעצרת הכללית)? על הרוב בוועדה (דו"ח הרוב בוועדת אונסקו"פ) וגם האמריקאים הסתמכו על זה וגם הסובייטים. עובדה היא כי נקודת המפנה הייתה אונסקו"פ ולא דווקא העצרת...

מקפחים קצת את המעמד של אונסקו"פ, שהיה בשקט, לא בתופים ובמחולות - ועדה שקטה יושבת עם אנשים די אפורים... ולא דווקא המעצמות הגדולות..."

אבא אבן

שליח מטעם הסוכנות היהודית דאז, שימש כיועץ מטעם הסוכנות היהודית בעת הדיונים עם האו"ם על תוכנית החלוקה ופעל יחד עם משה שרת לאישורה. התכנית התקבלה בכ"ט בנובמבר 1947.

נציגי האצ"ל מופיעים בפני הועדה

מנחם בגין

מפקד האצ"ל באותם ימים, הופיע בפני הועדה. דברי מר בגין, כמו גם כל עבודת הוועדה, תועדו בספרו של נציג גואטמלה בוועדת אונסקו"פ, גארסייה-גראנדוס: "כך נולדה מדינת ישראל" אותו פרסם בשנת 1948. להלן ציטוט קצר מדברי בגין, המביעים את התנגדותו הנחרצת:

"אם מתכוון אתה לתכנית החלוקה, יכול אני לומר לך שאנו רואים בה פסק-מות. אנו נלחם בה"

"חייבים אנו להעלות יותר ממיליון יהודים מאירופה לארץ ישראל במשך השנתיים הבאות כדי שיהודים אלה יישארו בחיים. כלכלתם של האנשים האלה דרוש כאן הרבה יותר קרקע משהחלוקה תוכל לתת לנו"

שמואל כץ

חבר למפקדת האצ"ל, וייצג את האצ"ל בפני הוועדה. עסק בהסברה ובקשר עם גורמי חוץ.

חיים לנדאו

ממנהיגי האצ"ל, וייצג יחד עם מנחם בגין ושמואל כץ בפגישה עם ועדת אונסקו"פ.

דיוני ועדת אונסקו"פ

דיונים שהתקיימו בירושלים, יולי 1947

אישור כניסה לשמיעת עדויות בוועדת אונסקו"פ שניתן לגב' אסתר לוקאס, אזרחית העיר בת 92, שהייתה נציגת הסוכנות באו"ם באותה תקופה
אני מודים לגב' אסתר לוקאס על העברת מסמך זה

נציג אורוגוואי, פאבריגאט, מקריא "נייר עמדה"

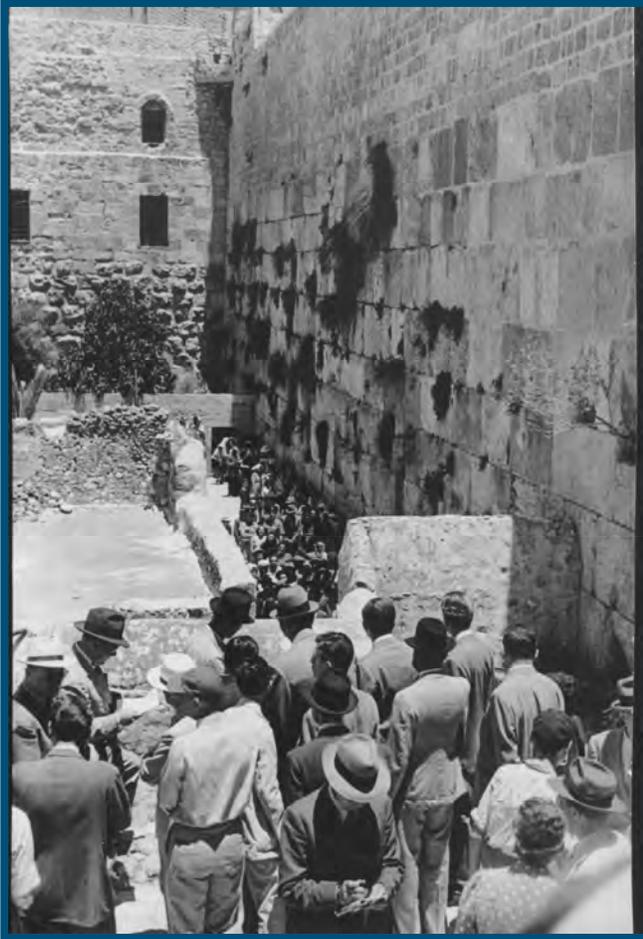

גולדה מאיר, נציגת הסוכנות באותה תקופה בדיוני הועדה

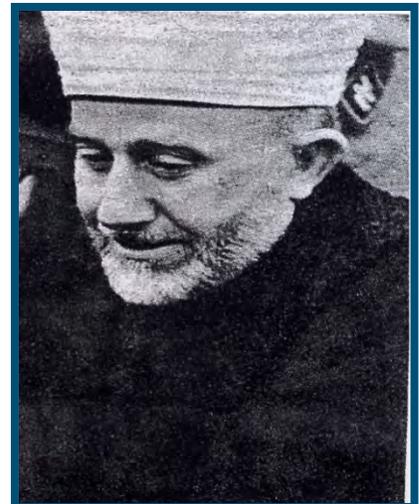

ביקור הועדה בירושלים

פגישות עם נציגים יהודים וביקור בכותל

הוועדה נפגשה עם חאג' אמין אלחוסיני, המופתי של ירושלים, מפגש בלתי רשמי. הערבים בא"י סרבו לשתף פעולה. הועד הערבי העליון החריס את הועדה אבל דרש שהאו"ם יעניק מיד עצמאות לא"י. לכן, את עדויות הערבים גבתה הועדה בעת ביקורה בלבנון, בסוריה ובעבר הירדן.

הועדה בתל אביב

הרב עוזיאל,
הראשון לציון, מברך
את הועדה

ביקור הועדה בנגב

מיתוס הסייפנים – סיפור ממוזיאון קיבוץ רביבים

”...שורה של בעלי עניבות, כנראה אמריקאים ואירופים ירדה מהמכוניות, מלווים על ידי קבוצה קטנה יותר של חובשי כאפיות, ומעילים שחורים מזרחיים. לאחר מכן הופיעו צלמים ועיתונאים. זאת הייתה הועדה של האומות המאוחדות (אונסקו"פ) שהורכבה זה עתה על מנת להחליט על גורל פלשתיין.”

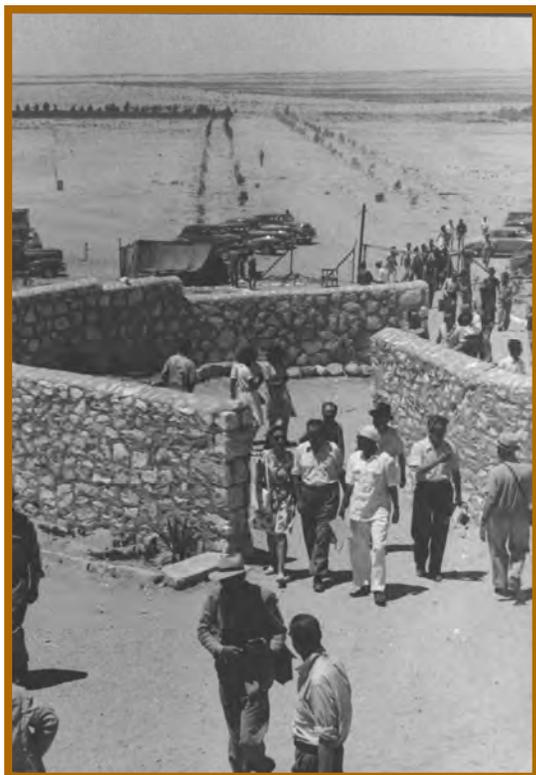

”...היה עלינו להילוות לכל אחד מנציגי המדינות השונות, כדי להסביר כמיטב יכולתנו שכדי להפריח את הנגב נחוצה אוכלוסייה כשלנו, בעלת רצון איתן, ומתקדמת מבחינה טכנית. למזלנו, בריכת הזפת הייתה מלאה על גדותיה בגלל שיטפון שאירע לא מזמן, עובדה שהרשימה את כל הנוכחים.”

”...ההשקיה המרעננת” נתנה לגן הירק מראה רענן ומלבב, ולהפתעתנו הסייפנים שחיכו זמן רב כדי לפרוח, אחרי ההשקיה, פרחו בבת אחת... ירקות ופרחים בלטו מול הצבע החום בהיר של המדבר השומם. ...”

”...למחרת הדיווח על הביקור ברביבים הוצג בהבלטה בכל העיתונות היומית לרבות Palestine post בשפה האנגלית. שדה הסייפנים הצבעוניים הפתוחים וצילומם עשה רושם גדול על עיתונאים וכנראה גם על נציגי האומות...”

...על פי המיתוס טוענים היום שהחלטה נפלה בזכות הסייפנים....

מפעל המים ברביבים

אנו מודים למוזיאון קיבוץ רביבים על התמונות והמידע אודות ביקור הועדה.

ועדת אונסקו"פ בגליל

אניית המעפילים אקסודוס

תנועת ההעפלה (העלייה הבלתי לגלית לארץ ישראל), שהחלה לאחר המלחמה והפכה לדרך העיקרית לעליית הפליטים וניצולי השואה, הגיעה לשיאה בקיץ 1947 עם תפישתה של האנייה "אקסודוס" ("יציאת אירופה" תש"ז).

חברי ועדת אונסקו"פ צפו בחיפה בהעברת המעפילים אל אניות הגירוש שהחזירו אותם לצרפת ומשם לגרמניה.

**Jewish immigrants arriving at the Haifa harbour
from the British interment camps in Cyprus, Haifa, Israel 1949.**

המלצות הועדה שהוגשו לאו"ם

ב-31.8.1947 הגישה הועדה את המלצותיה פה אחד לביטול המנדט הבריטי אחרי תקופת מעבר, שלאחריה תופקד האחריות לשלטון בידי האו"ם, ובהמשך תוענק עצמאות לשתיהן מדינות עצמאיות:

מדינה ערבית - שתכלול את הגליל המערבי, את הרי השומרון, את הרי יהודה ואת שפלת החוף הדרומית עד גבול מצרים, ובשטחה יתגוררו 725,000 ערבים ו-10,000 יהודים.

מדינה יהודית - שתכלול את הגליל המזרחי, את עמק יזרעאל, את רוב שפלת החוף ואת כל נפת באר-שבע, ובשטחה יתגוררו כ-500,000 יהודים וכ-410,000 ערבים.

ירושלים ובית לחם - יותרו אזור נפרד ונטרלי בחסות משטר נאמנות של האו"ם. בתחום ערים אלו יתגוררו כ-100,000 יהודים וכ-105,000 ערבים.

החלטת זו התקבלה ברוב של שבעה נציגים, שלושה התנגדו ואחד נמנע.

מפת החלוקה

במשך שלושת החודשים שבהם נדונו הצעות אונסקו"פ בוועדת אד-הוק של האו"ם עשו הציונים מאמצים קדחתניים בניו יורק, בושינגטון ובשאר בירות העולם כדי להבטיח את הרוב הדרוש של שני-שלישים לתמיכה בהצעת החלוקה. וייצמן התגייס למערכה ופנה ישירות אל טרומן, בלום, נהרו ועוד ראשי מדינות.

הנהגת היישוב היהודי הסכימה להצעה זו מאחר והיא הייתה הינדיבה' ביותר מבין כל הצעות החלוקה של הוועדות השונות שפעלו במתחילת השלטון המנדט הבריטי ועד לאותה עת.

החלטת האו"ם כ"ט בנובמבר 1947

ב-29 בנובמבר 1947, י"ז בכסלו תש"ח, הצביעה העצרת הכללית של האומות המאוחדות בעד התוכנית בדבר חלוקת ארץ-ישראל (החלטה 181), ברוב קולות.

התכנית שאושרה היא זו שהומלצה על ידי ועדת אונסקו"פ, עם תיקונים מסוימים קלים. למעשה, החלטה זו הובילה להכרזה על מדינת ישראל ב-14 במאי 1948. המנדט הבריטי הסתיים ביום 15 במאי 1948 עם עזיבתם את הארץ.

המידע מתוך הספר:
UNSCOP, ירושלים 1947,
בהוצאת MAFIL

כיצד הצביעו המדינות באו"ם?

בעד - הצביעו 33 מדינות: אוסטרליה, אוקראינה, אורוגוואי, איסלנד, אקוודור, ארצות הברית, בוליביה, בלארוס, בלגיה, ברזיל, בירת המועצות, גואטמלה, הרפובליקה הדומניקנית, דנמרק, דרום אפריקה, האיטי, הולנד, ונצואלה, לוקסמבורג, ליבריה, נורבגיה, ניו זילנד, ניקארוגואה, פולין, הפיליפינים, פנמה, פרגוואי, פרו, צ'כוסלובקיה, צרפת, קוסטריקה, קנדה, שבדיה.

נגד – הצביעו 13 מדינות: איראן, אפגניסטן, הודו, טורקיה, יוון, לבנון, מצרים, סוריה, עיראק, ערב הסעודית, פקיסטן, קובה, תימן

נמנעו – 10 מדינות: ארגנטינה, אתיופיה, בריטניה, הונדורס, יוגוסלביה, מקסיקו, סין, צ'ילה, אל-סלוודור, קולומביה.

נעדרה: תאילנד (אז "סיאם").

אנו מכריזים בזאת על על הקמת מדינת ישראל

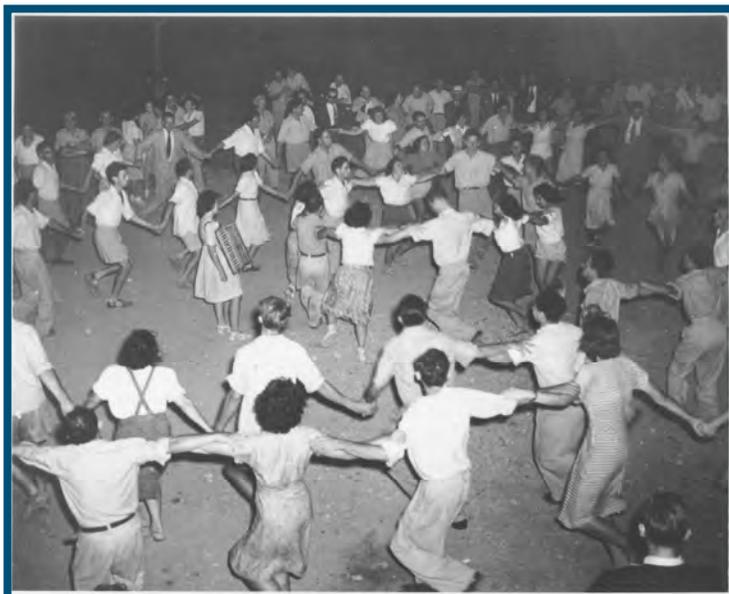
מכריזים על הקמת המדינה

אנו מכריזים בזאת על הקמת מדינת ישראל

חגיגות השמחה
בתל-אביב עם סיום
ההצבעה באו"ם

ריקוד הורה עם אנשי
האו"ם בתל אביב